

Teljes anyagtalánítás

szellemi élet hanyatlását nem annyira az irodalmi érdeklődés csökkenése, a beszélt nyelv elszegényedése, a hagyományos műveltség elsorvadása oldaláról közelítem meg, mert gyakorolt szakmámon keresztül azt másként látom.

Keramikus vagyok, azonban a klasszikus keramikus mesterség nyomvonaláról letértem, és a sár, a föld természetével, alakulásával, morfológiájával kezdtem foglalkozni. Eközben egyre jobban távolodtam a fogalmilag leírható, szavakkal elmagyarázható világtól. Meg kellett tanulnom az anyag nyelvét, hogy gondolataimat, tapasztalataimat másokkal is megismertethessem.

Tanítottam is, így tudom, milyen nehéz volt verbálisan elmagyarázni egy-egy jelenség lényegét, csak a szem számára feltárulkozó sajátosságát, más érzékszerveinkkel észlelhető hatását. A temetéseken borzongva hallgatjuk a „földből lettél, földdé leszel” szavakat, de ezt a folyamatot láthatóvá tenni anyagnyelven lehet. Az anyagnyelvben még járatlan hallgatóknak a közismereti tárgyakat hívtam segítségül. A mindig ifjabb és ifjabb nemzedék megjelenésekor azonban szomorúan tapasztaltam, hogy a fizika, a kémia, az ásványtan, a geológia, sőt a földrajz ismereteiben is elemi hiányosságok vannak, így hiába próbálkoztam példákkal ezen a területen.

Miután a mesterségem fontosabb fele a művészetek világába vezet, még jobban szenvedtem az ismeretek fokozatos hanyatlásától. Minden művészeti ág művelői tudják, hogy a művészet nem tanítható. Csak a műfaj eszközei adhatók át, a többit példák idézésével, elemzésével próbálhatjuk értelmezni. Egy-egy rajzi, plasztikai festészeti problémával kapcsolatban igyekeztem a megfelelő művész tevékenységén keresztül a tanulságokat megvilágítani. Ekkor még a korábbiaknál is kínosabb pillanatokat kellett megélnem. Közismert építészekről, festőkről, szobrászokról nem hallottak a növendékek. Mindebből természetesen következett, hogy az önképzésen, önművelésen keresztül építkező, a szerteágazó ismereteket integrálni képes művészinasra nem számíthattam.

Tanítottam külföldön is. A műveltség hiányát ott már korábban észrevettem. Az ötvenes-hatvanas években naivul azt hittem, hogy az utazások szabadabb válásával a bezártságból következő ismerethiány feloldódik, és műveltebb, tapasztaltabb hallgatókat taníthatok. Japánban döböntem meg, amikor mesterképzős növendékeim mesélték, hogy ők az európai művészetről egy öt-, azaz ötnapos túrán szereztek tapasztalatokat. Ugyanis ennyi idő alatt Rómát, Párizst, Londont, Brüsszelt és Münchent „nézték” meg. Még a hatvanas évek végén ültem Rómában a San Pietro in Vincoliban, a Mózes szoborral szemben. Csendes elmélkedésemet durva zaj törte meg. Amerikai turistacsoport törtétt be, eljöttek a szoborig, kipipálták az útikönyvben Michelangelót, sarkonfordultak és kidübörögtek.

Nos, mostanra ezt értük utol.

A számítógép megjelenése és általánossá válása még növelte az elmélyült ismeretek hiányát. F fiatalok virtuóz sebességgel korcsolyáznak a képernyőkön, másodperceket időznek korszakos témáknál. Amint látjuk, országok sorsát eldöntő ítéletek születnek úgy, hogy a szövegeket el sem olvassák. Az automatizálás a technikában kiszorította az élőmunkát. Most a művészetben a sor. Eljutottunk a gondolat tisztasága érdekében a teljes anyagtalánítás elvéig. Mint sárral, földdel foglalkozó kézműves eddig azt tapasztaltam, hogy a legnagyobb szellemek is előbb vagy utóbb a földbe hanyatlanak.

Ettől a virtuális világba menekülés sem óv meg.

SCHRAMMEL IMRE (1933) keramikus. 1993 és 1999 között a Magyar Iparművészeti Főiskola rektora volt. Számos külföldi egyetem és művészeti iskola vendégtanára.